

Afdeling **Directie Middelen**
Onderwerp **voortgangsrapportage OSOSS 2009**

Bezoekadres
Waagstraat 1

Postadres
Postbus 20001
9700 PB Groningen

de leden van de Raad van de
gemeente Groningen
te GRONINGEN

Wij zijn met het
openbaar vervoer
bereikbaar, buslijnen 1,
2, 3, 5, 6, 11, 13, 16

Informatie over
vertrektijden krijgt u via
0900-92 92

Telefoon **(050) 367692** Bijlage(n) **1**

Ons kenmerk **BD 09.2088923**

Datum **19 NOV 2009** Uw brief van

Uw kenmerk

In uw antwoord graag
datum en kenmerk
vermelden.

E-mailadres
bestuursdienst@bsd.gro
ningen.nl

Website
www.groningen.nl

Geachte heer, mevrouw,

De voortgangsrapportage Open Standaarden en Open Source Software (OSOSS) hebben wij in 2008 in de vorm van een wiki gepresenteerd. Deze wiki is in uw raadscommissievergadering van 19 november 2008 inhoudelijk en qua vorm besproken. Hierbij bieden wij u de voortgangsrapportage 2009 schriftelijk aan.

De voortgangsrapportage 2008, waarbij gebruik is gemaakt van de wiki-vorm, heeft ons de kans geboden ervaring op te doen met deze nieuwe werkvorm. De documenten die voor de wiki relevant waren, konden direct online gezet worden; dossieropbouw gaat als het ware vanzelf in een wiki-omgeving. 'Links' maakten het mogelijk op elke gewenste plek te verwijzen naar relevante stukken. In de context waarin deze wiki is opgezet, het verkeer tussen college en raad, zijn niet alle functionaliteiten gebruikt (denk bijvoorbeeld aan het redigeren van teksten). Wel nuttig bleek de mogelijkheid die raadsleden hadden om technische vragen te stellen via de wiki.

Naar aanleiding van deze ervaringen is op verzoek van uw Raadscommissie F&V zonderzocht of de wiki die voor OSOSS is ingezet, ook kon worden gebruikt voor andere dossiers, zoals de 'Tram' of het 'Forum'. Na evaluatie bleek het toch raadzaam te zijn om voor een andere technische oplossing te kiezen: met name omdat het recent aangeschafte CMS (het systeem waarmee onze internetomgeving wordt ingericht en beheerd, gebaseerd op Open Source) ook wiki functionaliteit biedt en het daardoor ook eenvoudiger is om interne bronnen (o.a. documenten uit Hummingbird) als het ware online aan het dossier te hangen. Omdat er in strikte zin dan ook geen sprake meer is van een wiki, wordt sindsdien de term "online dossier" gehanteerd.

Op basis van de evaluatie van de wiki is inmiddels het project 'Online Dossier' gestart. Uw raad is hierover in maart 2009 geïnformeerd. De

volgende voortgangsrapportage wordt naar verwachting op deze nieuwe online wijze aangeboden.

In de bijlage bij deze raadsbrief treft u de voortgangsrapportage OSOSS 2009 aan. De rapportage geeft inzicht in het huidige gebruik van open source-applicaties binnen de gemeentelijke organisatie. In de rapportage wordt met name aandacht besteed aan:

- ODF, een wettelijk voorgeschreven formaat voor documenten om met burgers te communiceren,
- Thermometer, een ranking op het gebied van OSOSS uitgevoerd door Nederland Open In Verbinding,
- Platform onafhankelijke werkplek, een status update,
- Open Office, er is een impactanalyse uitgevoerd met betrekking tot Open Office. Eén van de aanbevelingen, het uitvoeren van een pilot, wordt nog dit jaar opgestart binnen de gemeente Ten Boer,
- Open standaarden in de praktijk, een overzicht van de bedrijfsmatige consequenties die het gevolg zijn van een stringente interpretatie van het raadsbesluit met betrekking tot OSOSS,
- Het huidige gebruik van OSOSS binnen de gemeente Groningen, een overzicht van de voorzieningen die op dit moment binnen de gemeentelijke ICT infrastructuur worden ingezet en die gebaseerd zijn op OSOSS.

We vertrouwen erop u met deze voortgangsrapportage voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
Burgemeester en wethouders
van Groningen,

de burgemeester,

de secretaris,

Voortgangsrapportage OSOSS 2009

1. ODF

Vanaf 1 januari 2009 moet de overheid in staat zijn met haar burgers te communiceren op basis van de open standaard op gebied van documenten, het zgn. Open Document Format (ODF) (zie ook <http://www.ez.nl/content.jsp?objectid=153180>)

Per 1 januari 2009 is bij de CIO de volgende procedure van kracht, als het gaat om het voldoen aan de wettelijke plicht rond het bestandsformaat ODF: documenten kunnen worden aangeleverd aan de servicedesk, waarna ze worden omgezet in ODF.

Van deze mogelijkheid is sinds 1 januari 2009 slechts sporadisch gebruik gemaakt. Daarom is besloten om voorlopig geen inspanningen te doen om een zogenaamde *ODF plugin*, waarmee gebruikers zelf documenten kunnen omzetten vanuit ODF naar Word, toe te voegen aan de gemeentelijke standaardwerkplek. Overigens wordt Open Office op verzoek beschikbaar gesteld aan medewerkers, waarmee documenten in ODF-formaat probleemloos kunnen worden geopend.

2. Thermometer

Dit jaar is er voor het eerst een OSOSS-ranking uitgevoerd door Nederland Open In Verbinding (NOIV). Deze ranking meet hoever overheidsinstanties zijn in het toepassen van Open Standaarden en Open Source producten.

Deze ranking heeft uitgewezen dat de Gemeente Groningen op de tweede plaats staat (achter het ministerie van Economische Zaken). Groningen is bovendien lijstaanvoerder voor wat betreft gemeenten. Vragen uit de (locale) media noopten tot nader onderzoek naar het waarheidsgehalte van deze hoge klassering. Dit onderzoek heeft uitgewezen dat wij onze hoge positie vooral te danken hebben aan het feit dat een groot aantal gemeenten niet heeft deelgenomen aan de ranking (waaronder een erkende voorloper als de gemeente Heerenveen).

De lijst is overigens tot stand gekomen op basis van een door de gemeenten zelf in te vullen checklist. Op de onderzoeksmethodiek is het nodige af te dingen: de vragen hadden vooral betrekking op beleid; niet zozeer op concrete resultaten.

Ten aanzien van een interne thermometer is al wel onderzoek gedaan, maar dit heeft nog niet geleid tot een concrete invulling. Gedacht wordt aan de verbinding met de gemeentelijke applicatieportfolio: welk percentage van de gemeentelijke applicaties is open source? Maar om een zinvolle vergelijking te kunnen maken, is het noodzakelijk dat de portfolio opgeruimd is. En daarvan is op dit moment nog geen sprake (ook al worden hiervoor goede stappen gezet). De verwachting is dat er eind 2010 wel een beeld is te geven van de verhouding tussen open en closed source software in het gemeentelijke applicatielandschap.

3. Naar een platformonafhankelijke werkplek

Er moet nog gestart worden met de projectfase waarbij een platformonafhankelijk, op Open Source gebaseerd besturingssysteem (OSGB) voor op de gemeentelijke werkplek, zal worden onderzocht, getest en ingevoerd. Omdat de goede werking van het besturingssysteem noodzakelijk is voor *alle* toepassingen op de werkplek, is de vervanging daarvan aanzienlijk risicovoller, dan de vervanging van een enkele toepassing.

De eerste fase van de ontwikkeling van een op OSGB werkplek, waarbij op open source gebaseerde applicaties worden ingevoerd, is nog niet afgerond. Dit betekent dus, dat we nog niet in staat zijn om op verantwoorde wijze een op OSGB te kunnen hanteren. De risico's voor de continuïteit van de bedrijfsvoering zijn nog te groot. In de originele projectplanning is dit ook als sluitstuk van een OSOSS gebaseerde werkplek gezien.

Een overzicht van de globale planning is opgenomen in de bijlage van de voortgangsrapportage aan de raad van 20 december 2007 (BD 07.1546295). Uit deze planning blijkt dat de mogelijke invoering van gemeentelijke werkplekken met een op OSGB niet eerder wordt voorzien dan in 2013. In 2010 zal hier nader onderzoek naar moeten worden uitgevoerd.

Verlenging MS contract

Het contract met Microsoft over het besturingssysteem Windows liep af op 30 juni 2009. Daarmee stonden we voor de keuze om dit contract al dan niet te verlengen. Omdat de overstap naar een ander besturingssysteem op de gemeentelijke werkplekken niet op korte of middellange termijn op een verantwoorde manier mogelijk was, is in de Gemeenteraad van 19 juli 2009 besloten om het contract te verlengen tot 30 juni 2012. Dit sluit aan bij de oorspronkelijke planning.

4. Firefox standaardbrowser

Vanwege de ontwikkelingen rond Open Office, is de implementatie van Firefox als vervanger van de Internet Explorer, tijdelijk *on hold* gezet. Eén van de aanbevelingen uit het onderzoek heeft echter betrekking op dit onderwerp en zal dus in de herstart van het project worden meegenomen.

5. Open Office

Tijdens de bespreking in de stuurgroep BOSS van de Raadsbrief Voortgang OSOSS 2008 op 27 november 2008, is gevraagd naar de impact van de invoering van Open Office, zowel financieel als organisatorisch. In de stuurgroepvergadering BOSS van januari 2009, is kennis genomen van een impactanalyse, waarop besloten is dat de invoering van Open Office op 1 januari 2010 in elk geval geen beslag zou krijgen.

Deze impactanalyse is opgesteld op basis van een inschatting van een aantal deskundigen. De analyse is hier en daar wat kort door de bocht, waar het de diverse posten betreft. Daarom moet aan de cijfers niet al te veel waarde worden gehecht. De analyse geeft wél een goed beeld van de belangrijkste knelpunten:

- De aanschaf platformonafhankelijke sjablonengenerator (nu worden praktisch alle gemeentelijke sjablonen via een zelf ontwikkelde sjablonengenerator aangestuurd);
- Het ombouwen van sjablonen (schatting: 2000, er zou natuurlijk tijdens dit proces een aantal sjablonen kunnen worden opgeschoond, maar dan blijven er toch 1000 tot 1500 over);

- Het ombouwen van koppelingen met backofficesystemen (schatting: 50);
- Het ombouwen van zelfbouwapplicaties in MSAccess en MSExcel (schatting: 60).

Als overige kostenposten werden aangemerkt: opleidingen en projectmanagement. In het document is wel een aanzet gegeven tot het beschrijven van meerdere scenario's, zoals gefaseerd overgaan (eerst alleen Word), maar deze zijn niet verder uitgewerkt.

Om meer zicht te krijgen op de huidige stand van zaken rond Open Office in de Gemeente Groningen, met daarbij een blik op een mogelijk vervolg, is het adviesbureau OSA (gespecialiseerd in OSOSS zaken), gevraagd om een analyse uit te voeren. Dit heeft geresulteerd in een rapport waarin onverbloemd wordt weergegeven dat dit een traject is gebleken van hollen en stilstaan. De oorzaken die hiervoor genoemd worden, zijn:

- Geen duidelijke probleemeigenaar;
- Weinig inzicht in kosten/baten;
- De operationele, sturende en strategische niveaus begrijpen elkaar onvoldoende.

De belangrijkste aanbevelingen uit dit rapport zijn:

- Organiseer een workshop en maak een actieplan;
- Stel OO naar behoefte beschikbaar;
- Voer een pilot uit om de impact te bepalen en een kosten/batenanalyse uit te voeren (hiermee kan tevens de eerder uitgevoerde kosten/batenanalyse worden getoetst);
- standaardiseer en formaliseer de oriëntatie op open source ontwikkelingen, zowel met betrekking tot de leveranciers van OSOSS en hun producten, als wel met betrekking tot de ontwikkelingen bij andere gemeenten op dit gebied.

De rapportage is medio juli opgeleverd. In oktober wordt deze ter vaststelling aangeboden aan de Stuurgroep Boss. Tegelijkertijd wordt gestart met het concretiseren van de aanbevelingen. De gemeente Ten Boer heeft zich bereid verklaard om de pilot binnen haar poorten uit te voeren. Het is de bedoeling om nog in 2009 te starten met de pilot, zodat in januari de resultaten kunnen worden beoordeeld en een goede kosten/batenanalyse kan worden gemaakt.

6. Open standaarden in de praktijk (OAS/Sap Netweaver)

De aanbesteding voor het Nieuw Financieel Systeem (NFS) heeft vertraging opgelopen, doordat alle leveranciers die een offerte uit wilden brengen, af zijn gevallen omdat ze niet aan onze (Open) standaard voor applicatieservers konden voldoen. Door allen werd OAS (Oracle Application Server) aangeboden, terwijl wij Jboss prefereren. Dit had tot gevolg dat de technische standaarden in de volgende aanbestedingsronde niet meer golden als knock-out criterium, maar als zware wens. Dit was een pragmatische oplossing, om de voortgang van de aanbesteding niet te frustreren. Deze oplossing deed echter wel afbreuk aan de ambitie van de gemeente Groningen om Open Standaarden te hanteren.

Naast de hierboven beschreven problematiek rond OAS bleek er ook een knelpunt te zijn op het gebied van de gemeentelijke standaard voor applicatieservers. Tijdens gesprekken met Pink Roccade over de Gegevensmakelaar (tbv de Basisregistraties) werd duidelijk dat Pink de software voor gegevensuitwisseling met landelijke voorzieningen bouwt op het platform SAP Netweaver. Daarnaast werd duidelijk dat aanstaande upgrades van gemeentelijke Pink-applicaties (GBA en Onderwijs) ook gebruik gaan maken van SAP netweaver.

De conclusie van bovenstaand luidt dat we als gemeenten OSOSS wel kunnen willen, maar dat de markt daar bepaald nog niet klaar voor is, of klaar voor wenst te zijn, Het blijft dan ook zaak om de markt scherp in de gaten te houden en ze te wijzen op het nemen van hun verantwoordelijkheid. (dit was mede de aanleiding voor het door de gemeente Groningen ondertekende manifest 'Open Overheidsorganisaties' van 2008). Aan de andere kant moet hier ook pragmatisch mee om worden gegaan, als er echt geen alternatieven zijn, zal er, welliswaar onder protest gekozen moeten worden voor de best denkbare oplossing.

De gemeentelijke I-architect zal binnenkort een notitie opleveren waarin bovenstaande problematiek wordt omschreven. Hij zal adviseren om genoemde platforms niet toe te voegen aan de gemeentelijke standaarden, maar ze wel te gedogen. Daarnaast zal hij ingaan op de consequenties ervan voor de CIO qua beheer e.d.

7. Het huidige gebruik van Open standaarden en Open Source

Open standaarden passen we vooral toe in aanbestedingstrajecten zoals recentelijk de aanbesteding voor het nieuwe financiële systeem en eerder in de aanbesteding van het CMS. De gemeentelijke ICT standaarden zijn grotendeels gebaseerd op wereldwijde en landelijke open standaarden.

Open Source producten vinden steeds meer hun weg in het gemeentelijke applicatielandschap; hieronder een lang niet volledige opsomming:

- De gemeentelijke midoffice bestaat uit een aantal open source producten, nl. Mule/JBPM als transactieplatform/generieke workflow, Plone als het gemeentelijke CMS en ook het huidige eLoket bestaat uit open source toepassingen geleverd door Emaxx. Voor de nabije toekomst wordt ook de implementatie van de beveiligingsarchitectuur voorzien op basis van open sourceproducten en ook voor het zakenmagazijn is een open sourceproduct gevonden.
- Binnen de CIO worden de nodige open source producten als systeemsoftware ingezet:
- Linux wordt standaard gebruikt als besturingssysteem voor servers
- De OS database MySQL wordt ingezet bij het CMS van de HVD en voor de midoffice
- Ter ondersteuning van de Internetversie van de BVG fungeren de OS-producten Mapserver en Open Layers
- Webservers worden door de CIO standaard voorzien van Apache-software
- Voor de middlewarecomponenten worden veelal de OS-oplossingen JBOSS en Tomcat gebruikt

- Voor het vergaren van informatie over bezoekersaantallen op gemeentelijke websites (o.a. eLoket, Hoogkerksite wordt het OS-product AW-Stats gebruikt
- Nagios wordt binnen de CIO als monitoringtool voor servers en mogelijk ook services gebruikt.